

Институт по зеленчукови култури „Марица“ - 95 години наука и практика

Автор(и): ИЗК "Марица" – Пловдив

Дата: 01.04.2025 Брой: 4/2025

95 години - заедно в зеленчукопроизводството

Институтът по зеленчукови култури „Марица“ е създаден на 01 април 1930 г. със заповед на Министъра на земеделието и държавните имоти като Опитна земеделска станция по зеленчукови култури, ориз, фуражни и ликовлакнодайни култури и напояване върху държавна земя от около 3600 дка. През 1956 г. вече е отраслов институт по зеленчукови култури и включва опитните станции в Горна Оряховица, Сандански и Негован – Софийско.

Днес Институтът е самостоятелно звено, без включени опитни станции към него. Той е единственият институт по зеленчукови култури в България. В него се поставя началото на целенасочена научна дейност с доминиране на изследванията при зеленчуковите култури. За първи път у нас се провежда проучвателна работа по събиране, систематизиране и съхраняване на ценни видове, образци и сортове зеленчуци. Използва се и богатият опит на майсторите градинари, известни далеч зад пределите на България.

Трайни следи в развитието на науката у нас и с принос в световната остават някои изтъкнати български учени, работили за по-кратък или по-продължителен период в Института (Хр. Даскалов, П. Попов, Ж. Жечева, Ат. Михов, Ст. Христов, М. Йорданов, Е. Еленков, Б. Куманов, Е. Логинова, Д. Бахариев и др.).

През всичките години от създаването до днес, ИЗК „Марица“ има комплексен характер за научни изследвания в областта на зеленчукопроизводството. Той е свързан тясно с проблемите на този подотрасъл, като подпомага градинарите с нови, високодобивни и висококачествени сортове, нови технологии и технологични решения за отглеждане на културите и за семепроизводство.

Основен дял заема работата по селекция и сортоподдържане основно при домати, пипер, картофи, краставици, лук, зеле, зелен грах и градински фасул. Прилагат се както класическите методи (отбор, междувидова хибридизация, междусортова хибридизация, инцухт, беккрос и др.), така и по-новите *in vitro* методи - ембриогенез, андрогенез и др. Работи се и по метода на хетерозиса, разработен в института от акад. Хр. Даскалов, представляващ изключителен интерес за световната наука. Основна насока на научните изследвания е създаването на високодобивни, висококачествени и с подобрена адаптивност, устойчиви на биотични и абиотични фактори сортове зеленчукови култури.

В областта на технологиите се решават въпросите по сеитбооборотите, обработката на почвата, храненето на растенията на базата на агрохимичен анализ, поливането, системите на алтернативно и биологично земеделие, механизация и дигитализация на работните процеси, екологосъобразните системи на растителна защита и др., осигуряващи устойчиво и конкурентно развитие на зеленчукопроизводството.

Понастоящем основните направления в изследователските проекти са генетично-селекционните, имуногенетичните и биотехнологичните проучвания във връзка със селекцията и сортоподдържането на зеленчуковите култури. В технологичните проекти приоритет се дава на изследванията за удължаване периода за снабдяване на вътрешния пазар с пресни зеленчуци; за биологично производство на

растителна продукция и интегрирани системи за растителна защита за производство на безопасни храни и опазване на екосистемите.

В института работят 29 научни работника, от които професори - 3, доценти - 10, главни асистенти - 11, и асистенти - 5. С образователна и научна степен „Доктор“ са 27 научни работници. Научният колектив на института работи по национални и международни проекти. Участва и организира различни форуми: конференции, симпозиуми, семинари, лекции, открити дни и др. Обучава студенти, специалисти и фермери в областта на зеленчукопроизводството.

Важен етап от развитието на института е участието му в успешни проекти, финансирани от Фонд за научни изследвания към МОН, както и такива, финансирани по Европейските Рамкови Програми – FP 6, FP 7, Horizon 2020 и Digital Europe. С помощта на тези средства е изградена съвременна лабораторна инфраструктура, отговаряща на изискванията на Европейското Изследователско Пространство, модернизирани са вегетационните съоразения, фитотронни камери, изградени са камери за краткосрочно съхранение на семената при 4⁰C. Значителна част от персонала е специализирал във водещи европейски университети и институти. По програмата на ЕС „Еразъм+“ се подобрява квалификацията на специалистите в института.

Структурно научната дейност е съсредоточена в два научни отдела - „Селекция“ и „Технологии в зеленчукопроизводството“. За подпомагане научноизследователската дейност в института са изградени и функционират осем съвременно оборудвани лаборатории:

- Тъканни култури;
- Контрол на качеството;
- Имунитет на вирусни болести;
- Физиология;
- Цитология;
- Молекулярна биология;
- Фитопатология и ентомология;
- Агрехимия.

В лабораториите се извършват анализи не само с научна цел, но и за производители. На базата на получените резултати се дават препоръки за хранителния режими и за растителнозащитните практики необходими да се проведат при съответните зелчукови култури. В института могат да се видят в реална

среда новите сортове, технологии и възможности за отглеждане на зеленчуци както на полето така и в оранжерии.

Институт по зеленчукови култури „Марица“ – 95 години

